

**TARPŽINYBINĖS VAIKO GEROVĖS TARYBOS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS
POSĖDŽIO PROTOKOLAS**

2020 m. birželio 23 d. Nr. D5-
Vilnius

Posėdis buvo suorganizuotas 2020 m. gegužės 25 d. 13.00 val. nuotoliniu būdu MS Teams platformoje.

Posėdžio sekretorė – Teresa Roščinska, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vyriausioji specialistė.

Dalyvavę Tarpžinybinės vaiko gerovės tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Taryba) nariai:

1. Beata Maliušicka – vidaus reikalų viceministrė;
2. Edita Žiobienė – vaiko teisių apsaugos kontrolierė;
3. Giedrė Kvieskienė – NVO vaikams konfederacijos garbės pirmininkė;
4. Daiva Buivydaitė-Garbštienė – Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupės patarėja;
5. Vilma Augienė – socialinės apsaugos ir darbo viceministrė;
6. Lina Sasnauskienė – Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ vadovė;
7. Kristina Košel-Partil – Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos pirmininkė;
8. Audronė Vareikytė – Lietuvos savivaldybių asociacijos patarėja socialiniais klausimais;
9. Rasa Dičpetrienė – visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ generalinė direktorė;
10. Indrė Gajdosikienė – Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos narė;
11. Brigita Kairienė – visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ partnerė;
12. Arūnas Plikšnys – švietimo, mokslo ir sporto viceministras;
13. Ilma Skuodienė – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorė;
14. Vita Šulskytė – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus pavaduotoja;
15. Kristina Stepanova – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė;
16. Audrius Daunoravičius – sveikatos apsaugos ministro patarėjas;
17. Ramunė Jurkuvienė – Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos narė.

Posėdyje dalyvavo 17 Tarybos narių. Tarybos pirmininkas L. Kukuraitis ir pirmininko pavaduotoja E. Urbonienė nedalyvavo.

Kiti dalyviai:

Kristina Garuolienė – sveikatos apsaugos viceministrė;

Lina Juškevičienė – Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinavimo skyriaus vedėja;

Daina Urbonaitienė – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vyriausioji patarėja vaikų klausimais;

Danuta Narbut – Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja;

Laima Mikulėnaitė – Vaiko raidos centro Ankstyvosios reabilitacijos skyriaus vedėja;

Asta Dervinytė-Bongarzoni – Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės gydytoja psichiatrė;

Andželika Balčiūnienė – Sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos departamento Pirminės sveikatos priežiūros ir slaugos skyriaus patarėja;

Donata Lukošienė – Lietuvos kurčiųjų draugijos Projekto vadovė;

Rita Sketerskienė – Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos departamento Sveikatos saugos skyriaus vedėja;

Audronė Bedorf – Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos vyriausioji patarėja;

Nerija Moskolionienė – Lietuvos aklujų ir silpnaregių ugdymo centras vadovė;

Vygaudė Žiūkienė – Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ narė;

Audronė Prasauskienė – LSMU Vaikų reabilitacijos klinikos vadovė;

Ignas Rubikas – Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos departamento Psichikos sveikatos skyriaus vedėjas.

Posėdžio eiga

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė K. Stepanova priminė, kad praeito posėdžio (05.18) metu buvo kalbama apie būtinybę kurti socializacijos centrų ir jų veiklos koncepciją, todėl bendradarbiaujant su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija bei Sveikatos apsaugos ministerija svarbu nuspręsti, kuri iš ministerijų užimtų lyderio poziciją. Taip pat K. Stepanova paklausė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovų, ar galėtų pristatyti Tarybos nariams dabartinę socializacijos centrų situaciją. Švietimo, mokslo ir sporto viceministras A. Plikšnys nurodė, kad kitame Tarybos posėdyje detaliau pristatys šį klausimą. G. Kvieskienė atkreipė Tarybos narių dėmesį, kad socializacijos centrų koncepcija buvo pradėta rengta ir finansavimas buvo numatytas, todėl svarbu į ją atsižvelgti prieš kuriant naują koncepciją.

1. APTARTA. Pagalbos organizavimas ypač sudėtingą autizmo spektro sutrikimą turintiems vaikams ir jaunuoliams.

Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ vadovė L. Sasnauskienė nurodė priežastis, kurios paskatino kalbėtis apie pagalbos organizavimą ypač sudėtingą autizmo spektro sutrikimą turintiems vaikams ir jaunuoliams. L. Sasnauskienė paminėjo dvi pažymas, gautas š. m. pavasarį iš Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, dėl ypatingai sunkių vaikų, tai yra tokių vaikų, kuriems priemonės, nurodytas 3 ministrų veiksmų plane, yra netinkamos, nes dažniausiai tokie vaikai yra „išprašomi“ iš visų įstaigų, kuriose atsiduria. L. Sasnauskienė nurodė, kad viena iš pagrindinių problemų, su kuria susiduria tokius vaikus auginčios šeimos, yra paslaugų trūkumas. L. Sasnauskienės nuomone, paslaugų trūkumas tokiems vaikams ir jų šeimoms nėra vien mažųjų savivaldybių problema. L. Sasnauskienė pažymėjo, kad svarbu yra numatyti, kokios paslaugos turėtų būti teikiamos tokiems vaikams ir jų šeimoms bei kaip turėtų būti teikiamos. L. Sasnauskienės manymu, Vilniuje turėtų atsirasti autizmo centras, kuriame vaikas galėtų būti gydomas visą laiką, net ištikus priepuoliui nebūtų vežamas į psichiatrinę ligoninę. Taip pat L. Sasnauskienė kalbėdama apie asmeninio asistento pagalbą sergantiems jaunuoliams, nurodė, kad reikia rimtai pagalvoti apie pacientų amžiaus ribos mažinimą. V. Žiūkienė pateikė pasiūlymus dėl asmeninių asistentų skyrimo. Vienas tokių siūlymų buvo: gydymo įstaigoje turėtų būti nustatinėjamas specialaus asistento, kuris gebėtų tvarkytis su pacientų (ypatingai sunkių vaikų) agresijos priepuoliais, poreikis. Toks asistentas turėtų būti fiziškai stiprus, kad suvaldytų agresijos priepuolį bei praeiti specialius mokymus, kaip dirbti su tokiais vaikais. Tokio vaiko krepšelis padidėtų, jam pradėjus lankyti ugdymo įstaigą. V. Žiūkienė nurodė, kad L. Sasnauskienės paminėtas autizmo centras galėtų tapti ne tik užuovėja tokiems vaikams, tačiau ir specialių asistentų apmokymų

bei paieškos vieta. V. Žiūkienė atkreipė Tarybos narių dėmesį, kad pagal Kompleksinės negalios projektą asmeninio asistento paslaugos gali gauti asmenys nuo 18 m. Taip pat V. Žiūkienė informavo, kad pagal Kompleksinės negalios projektą, jei paciento elgesys gali sukelti grėsmę asistento sveikatai arba gyvybei, tai asistentas turi teisę atsisakyti dirbti su juo. Dėl paminėtų apribojimų vaikai jaunesni nei 18 m. ir sergantys ypatingai sunkiomis formomis negali tikėtis asmeninio asistento pagalbos. L. Sasnauskienė nurodė, kad tokiems vaikams medikamentinio gydymo nepakanka, būtinas sensorinių ir poažintinių įgūdžių lavinimas, todėl tikimasi, kad naujuose paslaugų centruose bus teikiamos reikiamos paslaugos tokiems vaikams. Dabar tokie vaikai lieka namuose su tėvais, jie mokomi / ugdomi namuose, neretai jiems taikoma perteklinė hospitalizacija. V. Žiūkienė pastebėjo, svarbu apjungti dvi amžiaus grupes: iki 18 m. ir po 18 m. R. Jurkuvienė pastebėjo, kad tik asmeninis asistentas problemos neišspręs, reikia psichomotorikos specialistų įsitraukimo. Psichomotorikos specialistai jau randasi Lietuvoje, todėl svarbu vystyti šią kryptį. R. Jurkuvienė informavo, kad Viljampolės globos namuose yra psichomotorikos specialistų grupė. L. Sasnauskienės nuomone, bandomasis autizmo centro projektas turėtų būti pradėtas kuo greičiau. Sveikatos apsaugos viceministrė K. Garuolienė pastebėjo, kad kalbėdami apie vaikų raidą, jos ypatybes, tai vaikų raidos pediatrai turėtų būti „ašis“, aplink kurią sukasi pagalba ir pagalbos procesas vaikui. K. Garuolienė informavo, kad Sveikatos apsaugos ministerija yra sudariusi darbo grupę, kuri šiuo metu nagrinėja visą raidos paslaugų teikimo procesą. Darbo grupės tikslas išplėsti šias paslaugas ir padaryti jas labiau prieinamomis, taip pat deinstitutionalizuoti šias paslaugas, kad būtų teikiamos ne tik stacionariose įstaigose, tačiau ir ambulatoriškai. A. Prasauskienė pabrėžė, kad paminėtos darbo grupės planas yra, pirmiausia, kitaip išdėlioti su vaiko raida dirbančias tarnybas bei jas susieti tarpusavyje, antra, dalis raidos sutrikimų – tai būklės visam gyvenimui, prioritetas turėtų būti teikiamas ankstyvam tokių būklių išaiškinimui, trečia, tinkamas terapinių programų parinkimas ir pritaikymas, ketvirta, jų integracija (į darželius, į mokyklas). Darbo grupės tikslas – centralizuota raidos sutrikimų pagalbos sistema, kuri turėtų iškeliauti į regionus, raktiniai elementai būtų regioniniai centrai, koordinuojantys paslaugas regione. Tokių vaikų medicininiai, socialiniai ir pedagoginiai poreikiai būtų stebimi ir nuolat peržiūrinėjami bei tenkinami tol, kol vaikui sueis 18 m. Taip pat atsirastų raidos pediatro subspecialybė. Šeimai nereikės važiuoti į Vilnių ar Kauną dėl kiekvieno raidos sutrikimo, testo padarymo, regionuose atsirastų specialistų komandos, kurios konsultuotų šeimas bei kitus gydytojus. A. Plikšnys atkreipė Tarybos narių dėmesį, kad Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centre yra įsteigtas Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyrius, kuris teikia metodinę ir konsultacinę pagalbą bei kuris su laiku galės peraugti į centrą. A. Plikšnys nurodė, kad didinant įtrauktį švietimo srityje, planuojama įsteigti 1500 mokinio padėjėjų etatų. V. Žiūkienė paminėjo, kad Šiaulių universitetas šiuo metu organizuoja 2 dienų agresyvaus elgesio valdymo mokymus (skirti mokytojams, socialinėms darbuotojams), tačiau tokie mokymai nėra pakankami, asmenys, dalyvavę mokymuose, nepasirengę suvaldyti agresijos priepuolių. V. Žiūkienė pastebėjo, kad idealu būtų įtraukti į tokius mokymus asmenis, kurie lanko kovos menų, nes neretai pasitaiko atvejų, kai pacientai sužaloja nepasiruošusius fiziškai asistentus. A. Prasauskienė pastebėjo, kad kad visos trys sistemos: sveikatos, švietimo ir socialinės apsaugos, veikiančios atskirai, kuria savo pagalbos strategijas vaikams ir jaunuoliams su autizmo diagnoze, o reikėtų bendro veiksmų plano, kuris būtų žymiai efektyvesnis teikiant pagalbą tokiems vaikams. A. Prasauskienė pažymėjo, kad pagalba 3 metų vaikui yra vienokia, o 30 metų asmeniui kitokia, todėl kalbėti apie vienodą pagalbą abiem grupėms netikslinga. V. Augienė atkreipė dėmesį, kad tėvams, turintiems 18 m. ar 30 m. sergančius vaikus, reikia pagalbos ir sprendimų dabar, todėl asmuo, kuris galėtų padėti šeimai atsikvėpti yra labai svarbus. V. Augienė pastebėjo, kad dabartinė sistema nėra vieninga, todėl labai sunku kalbėti apie pagalbą tokiems vaikams ir jų šeimoms nuo pat diagnozės nustatymo, tačiau turime spręsti klausimą, kaip apsaugoti nuo paauglių / jaunuolių agresijos priepuolių. K. Garuolienė nurodė, kad prevencija kalbant apie ateitį yra ne mažiau svarbi. K. Košel-Partil atkreipė Tarybos narių dėmesį, kad tėvams reikia ugdymo centro, šiuo metu tėvai yra

paliekami vieni tvarkytis su diagnoze, trūksta mokymų tėvams. Kaune yra vienintelė Lietuvoje Prano Daunio autistiška mokykla. K. Košel-Partil nuomone, kalbos apie tai, kad visi be išimties tokie vaikai galėtų integruotis į bendro ugdymo mokyklas tėra utopija, kol nėra atitinkamai apmokytų mokytojų padėjėjų ir mokytojų. A. Dervinytė-Bongarzoni pažymėjo, kad ne visos ambulatorinės paslaugos yra prieinamos tokiems vaikams, kadangi jie jautriai reaguoja į aplinkos, buvimo vietos pakeitimus ir jų būseną dar pablogėja, todėl reikia galvoti apie stacionarias kompleksines paslaugas ir pagalbą sunkiausiems vaikams. Darbui su tokiais vaikais reikia specialiai apmokytų komandų ir centro, kuriame tokie vaikai būtų gydomi ne mažiau 3 metų. D. Narbut nurodė, kad Vilniaus m. savivaldybės pastangomis prieš 2 savaitės pradėtas kurti panašus centras, finansavimas jau yra numatytas, reikėtų tik metodinės bei praktinės pagalbos. A. Plikšnys pasiūlė suorganizuoti suinteresuotų institucijų susitikimą pratęsiant diskusijas apie vieningos pagalbos vaikams ir jaunuoliams, turintiems sunkią autizmo formą, sistemos kūrimą.

2. APTARTA. Kitas Tarpžinybinės vaiko gerovės tarybos posėdis.

Kitas Tarybos posėdis įvyks 2020 m. birželio 8 d. 13.00 val., MS Teams platformoje, o jo metu bus kalbama apie socializacijos centrus ir jų veiklą.

PRIDEDAMA. Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ pateikta medžiaga, 36 lapas.

Posėdžio sekretorė

Teresa Roščinska